

Anordning for Almueskolevæsenet paa Landet i Danmark

Frederiksberg, den 29de Julii 1814.

Kjøbenhavn

Vi Frederik den Sjette, af Guds Naade Konge til Danmark, de Venders og Gothers, Hertug til Slesvig, Holsten, Stormarn, Ditmarsken og Oldenburg; Gjøre vitterligt:

At, som det stedse blev en vigtig Gjenstand for Vor landsfaderlige Omhu, at Statens tilvorende Ungdom betimeligen lærtes at kjende, hvad Enhver skylder Gud, sig selv, og Andre, og hvorledes Han, ved retteligen at bruge sine Evner, kunde blive gavnlig for Borgersamfundet; saa have Vi, med lige Nidkierhed som Danmarks fremfarne Konger, bestræbt Os for, at Almue- og Borger-Skolevæsenet, ikke mindre end det lærde Skolevæsen, matte bringe til mueligste Fuldkommenhed. En Plan er saaledes forlængst bleven lagt, til en hensigtsvarende Inddeling af Skoledistricterne paa Landet, og til de faste Skolers Formerelse og Forbedring; de Midler ere nøie granskede, ved hvilke stadig Skolegang og behørigt Opsyn med det hele Almue-Skolevæsen kunde fremmes; at dueilige Lærere dertil kunde dannes, var Øiemedet med de flere Skole-Seminariers Oprettelse; og paa det, at Ungdommens troe Veiledere kunde arbejde med Lyst, bleve deres Kaar bestemte, og Kilder til deres passende Lønning omhyggeligen opsøgte.

Det er med Overbevisning om disse prøvede Grundsætningers Fasthed, og med glad Forhaabning, at deres troelige Anvendelse skal udbrede sand Religiøsitet og fremkalde borgerlige Dyder, at Vi derved allernaadigst befale følgende, i Henseende til Almue-Skolevæsenet paa Landet i Vort Rige Danmark.

I ste CAPITEL.

Om Skoledistricter, faste Skoler, og Omgangs-Skolehold.

Skoledistricterne paa Landet bør, saavidt Stedernes Beliggenhed det tillader, indeles saaledes: at de, der skulle undervises i Skolen, ikke have længere Vei dertil fra deres Hjem, end 1/4 Miil. Saa skal der og, ved Inddelingen, tages Hensyn til de Unges Antal, saa at ikke flere henlægges til een fast Skole, end at det kan blive mueligt for Skolelæreren, at have det fornødne Opsyn med Børnene og tilbørligen undervise dem. Hvor Børnenes Antal matte befindes at blive uforholdsmæssigt stort for een Skole, og det dog ansees for bekosteligt at oprette nogen anden efter lige plan, bør en Hjelpe-Skole anlægges for Børn af Underviisningens nederste Klasse.

§ 2.

I de Sogne, hvor Stederne ere adspredte, eenlige og langt fra hinanden beliggende, at det fornødne Antal af Skolelærere, efter I ste § pns Forskrift ikke kunne ansættes, uden alt for stor Byrde for Beboerne, maae Omgangs, Skolehold finde Sted. Disse Sogne skulle desuagtet indeles i visse Skoledistricter efter de i § . 1 fastsatte Bestemmelser, og Omgangs-Skoleholdet bestaae deri: at en og samme Skolelærer bliver anvist 2 eller i det høieste 3 Skoledistricter, i hvilke han skal give Undervisning.

En saadan Skolelærer skal, hvor det beqvemmeligt kan skee, forskaffes, i et af de ham anviste Districter, Skole og fast Boepæl for sig og Familie, i Overensstemmelse med denne Anordnings Forskrift; og i hvert af de andre, ham tillagte, Skoledistricter skal opføres en Skolestue paa 2 til 3 Fag efter Børnenes Antal; og skal han, medens han giver Undervisning i de Districter, i hvilke han ikke selv har Bopæl, nyde frie Kost og Nattehold, efter Omgang, hos Gaardboerne. Disse bør derfor nyde, efter rimelig Beregning, en passende Godtgørelse, som bliver at udrede paa samme Maade, som de øvrige Udgifter til Skolevæsenet i Sognet.

§ 3

Til en saadan Inddeling af Skoledistricterne i de vedkommende Sogne, og til de fornødne Bestemmelser angaaende Omgangs-Skolehold, hvor saadant maatte anses nødvendigt, samt til Skolelærernes anstændige Lønning, bør vedkommende Amtmand og Amtsprovst, hvor dette ikke allerede er sket, snarest mueligt udkaste en fuldstændig Plan, og forelægge samme til vort Danske Cancellies Approbation.

Ved denne Plan bliver tillige at tage Hensyn til, at samtlige Degnekald paa Landet, som blive ledige, skulle nedlægges, og Indkomsterne anvendes til Skolevæsenets Fremme; saavel som og til de øvrige, i denne Anordning fastsatte Bestemmelser, om disse Gjenstande.

§ 4.

Hvor Degnekald er ledige, eller hvor Kirkesanger og Skolelærere ere beskikkede med den Betingelse: at de skulle underkaste sig de Forandringer, i Henseende til Skoledistricter og Embedsindkomster. som nærmere, ved en nye Anordning om Skolevæsenet, vorde fastsatte, skulle ovennævnte Planer, naar de af Vort Danske Cancellie ere opproberede, strax gaae i Opfyldelse.

Og bør ligeledes, hvor flere Skolers Oprettelse, eller en anden Fordeling af skolesøgende Børn, findes uundgaaelig nødvendig, dette, efter at planen er bifaldet, strax skee, dog uden Tab for de allerede beskikkede Skoleholdere. I andet Fald bør Forandringen udføres efterhaanden, som Degnekald i et og andet Sogn vorde ledige; dog bør vedkommende Amtmand og Amtsprovst til vort Danske Cancellie indsende Forslag til en midlertidig Forbedring i Skoleholderens Lønning, hvor saadant til deres tarvelige Underhold maatte ansees uundgaaeligen nødvendigt, indtil forommeldte, i Overensstemmelse med denne Anordning udarbejde Planer, ved Degnekaldenes Vacance, i det Hele kunne bringes i Udførelse.

§ 5.

Fordrer Beliggenheden, eller andre særdeles Omstændigheder, at Stykker af eller flere Sogne maae inddrages under eet Skoledistrict, bør dog ethvert Stykke forblive i samme Sogne-Forbindelse som hidtil og deres Beboere kun i Henseende til Skolevæsenet og hvad der til samme skal ydes, henhøre til det Sogn, hvori Skolen er beliggende; men Offer og Accidentser forblive ved det Kirkesanger-Embedet, hvortil de fra andre Sogne henlagte Afdelinger forhen henhørte.

§ 6.

Det bør paasees, at der til hver Skole have begvemme Veje eller Stier, samt at disse istandsættes, vedligeholdes, og, naar Sneen er falden, opkastes, saaledes, at de Børn, der søge Skolen, kunne komme frem til denne. Skulle det findes nødvendigt, at anvise nogen nye Skolestie over en Mark, hvor der hidtil ingen

har været, bør Grundens Besidder ei hindre saadant; men dersom han formener, at den ikke behøves, da afgjøres Sagen paa den Maade, som Vei Forordningen sf 13de Decbr. 1793 § 18 foreskriver.

2det CAPITEL.

Om Ungdommens Antagelse og Fordeling i Skolerne, og om Tiden til Undervisningen.

Intet Barn maa antages i Skolen, førend det, efter den Protocol, Skolelæreren i følge den ham til lagte Instruktions 20de § . (Litr. A) er forpligtet at holde, har fyldt det 6te Aar; men det staaer til Forældrene eller dem, der træde i disses Sted, om de ville udsætte Barnets Skolegang, indtil det er 7 Aar gammelt.

Iøvrigt skal Ungdommen antages i Skolen, enten til 1ste May eller 1ste Novbr., efter at den i 4de Capitel anordnede offentlige Prøve er forbi. Paa andre, end disse to fastsatte, Tider antages den ikke, naar ingen særdeles Omstændigheder, saasom: Opholdsstedets Forandring, eller Barnets Sygdom, maatte gjøre en Undtagelse nødvendig.

§ 8.

Børnene inddeles i Forhold til deres Alder, samt Kundskaber og Færdigheder, i to Klasser, i hvilke der gives særskilt Undervisning, saaledes som herefter i § 24 er anordnet.

§ 9.

Læretimerne i Skolerne skulle være følgende: fra 1ste Marts til sidste Oktober, fra Klokken 8 til 11 om Formiddagen, og fra Klokken 1 til 4 om Eftermiddagen. Fra 1 ste Novbr. til sidste Februar, fra Klokken 9 til 12 om Formiddagen, og fra Klokken 1 til 3 om Eftermiddagen.

Dog skal det være Amtsskoledirektionerne, efter Skolekommissionens Forslag, tilladt, at bestemme saadanne Forandringer i de daglige Skoletimers Berammelse, som, efter ethvert Steds særdeles Beskaffenhed, maatte anses meest passende. Kun at ingen Afkortning skeer i det Timetal, som, efter denne Anordning, dagligen skal anvendes til Børnenes Undervisning. Skulle i saadant Tilfælde Amtsskoledirectionen og Sognecommissionen være af ulige Meninger, da henstilles Sagen til Vort Danske Cancellies Afgørelse.

§ 10.

Hver Klasse bør søge Skolen 3 fulde Dage om Ugen; dog maae det, hvor særdeles Omstændigheder tale derfor, tillades, at den ene Klasse søger Skolen om Formiddagen, og den anden om Eftermiddagen, naar Sognecommissionen foreslaaer saadant, og Amtsskoledirectionen deri er enig. Er Amtsskoledirectionen og Sognecommissionen heri af ulige Meninger, da henstilles Sagen ligeledes til Vort Danske Cancellies Afgørelse.

§ 11.

I 4 Uger fra Kornhøstens Begyndelse at regne, ophører Skolegangen, paa det at Børnene i den Tid kunne være deres Forældre eller Huusbønder til Hielp ved Høstarbejdet, og Skolelærerne tillige have Leilighed til at udvide deres egne Kundskaber.

§ 12.

Forældre og Huusbønder, som er Gaardbrugere, maae have Ret til at beholde deres Børn og Tyende, som ere over 10 Aar gamle, og beviisligen bruges til Markarbejde, hjemme fra Skolen 2 til 3 Uger i Sædetiden om Foraaret, og 3 til 4 Uger om Efteraaret; alt efter den for Sognet anordnede Skolecommissions (§ 36), paa locale Omstændigheder grundede Bestemmelser.

§ 13.

For Børnene i øverste Klasse skal om Sommeren, fra 1 ste Junii indtil Høstferiens Begyndelse, ikkun holdes Skole 2 fulde Dage om Ugen, hvilke Dage bestemmes af Amtsskoledirectionen, paa Sognecommissionens derom giorte Forslag.

3 die CAPITEL.

Om Udeblivelse fra Skolen, og om Skolebørnenes Kirkegang.

§ 14.

De Børn, som have smittende Udslæt, maae ei, forinden de ere helbredede, besøge Skolen, og bør, om de der indfinde sig, strax af Skolelæreren hjemvises; ligesom og denne har at anmelde saadant for Sognets Skolecommission, som bør drage Omsorg for, at saadanne Børn vorde helbredede. Skolecommissionen er bemyndiget til, at mulctere de Forældre eller Huusbønder, som vise sig forsømmelige, i Hensyn til saadanne Børns Helbredelse, fra 2 Rbmk. til 2 Rbdlr. S. V. ugentlig; hvilke Mulcter tilfalde skolekassen. For de uformuende Forældre skal den, til Børnenes Helbredelse fornødne, Bekostning udredes af Fattigkassen.

§ 15.

Bliver noget Barn sygt af kopper, Mæslinger Forraadnelsfeber, Blodgang, Kighoste, eller nogen anden smitsom Sygdom, da maae det ikke komme i Skolen førend 3 Uger efter at det er helbredet, og Sygdommen er ophørt i Huset.

§ 16.

Paa det at intet Barn, ved at flytte fra et Sogn til et andet, skal kunne unddrage sig fra den anordnede Skolegang, skulle de vedkommende nærmeste Foresatte være pligtige til, inden 8te Dage, at melde for et af vedkommende Skolecommissions-Medlemmer ethvert Barn, der maatte komme til dem fra en anden Sognecommissions Distrikt, og ligeledes ethveert Barn, der kommer fra dem andetstedshen; under en Mulct af 2 Rbmk til 2 Rbdlr. S. V. ugentligen, efter Sognecommissionens Bestemmelse.

§ 17

Da Børnene i enhver Classe skulle undervises paa een gang, og Skolens Indretning ikke tillader, at det, som til bestemt Tid bør læres, særskilt kan vorde gennemgaaet med dem, som udeblive fra den fælles Undervisning; saa er det nødvendigt, at alle Børn, dersom de skulle have Nytte af deres Skolegang, flittigen og uafbrudt besøge Skolen i den foreskrevne Tid.

Paa det at denne Hensigt kan opnaaes, bør Præsterne hvert Halvaar, den første Søndag efterat Examen i Skolen er bleven holdt (§ 25), fra Prædikestolen advare Forældre, Værger og Huusbonder om, at holde deres Børn og Tyende til stadig Skolegang, og paa en passende Maade forestille Menigheden Nytten og Nødvendigheden af denne Foranstaltning. Og Forældre, Værger eller Huusbonder, som desuagtet, uden beviislig gyldig Grund, holde deres Børn eller Tyende fra Skolen, skulle efter Skolecommissionens Sigelse, bøde 3 Rbsk. S. V. første Gang for hver Dag Barnet eller Tyendet er udeblevet; men vedblive de saadan Overhørighed, da skulle Bøderne, for gientagne Forsømmelser, forhøjes af Commissionen til 6, 12 og 24 Rbsk. S. V. daglig for hvert Barn, som er holdt fra Skolen.

Som gyldige Grunde for Udeblivelse fra Skolen, antages Sygdom, haardt Veir og ufremkommelige Veje.

Dem, som ei formaae at betale Mulcterne, foranstalter Amtmanden, efter Commissionens Anmeldelse derom, straffede paa Kroppen, efter Forordningen af 6te Decbr. 1743, første og anden Gang med fængsel paa Vand og Brød, og for oftere gientagen Forseelse med Tvangs-Arbejde.

§ 18.

Forpligtelsen til at lade Børn eller Tyende følge Almueskolerne, bortfalder for dem, som ved en Student, seminaristist oplært Skolelærer, eller paa anden Maade, saaledes drage Omsorg for deres Børns, Myndlingers eller Tyendes Underviisning, at Amtsskoledirectionen, efter indhentet Oplysning fra Sognecommissionen, finder anden Skolegang for disse ufornöden.

§ 19.

Forældrene kunne selv tage de mindre Børn med sig i Kirken; men de som høre til den øverste Classe i Skolen, og ere over 12 Aar gamle, skulle om Søn- og Helligdagene møde Skolelæreren ved Kirken og følge ind med ham, samt forblive der, saalænge Gudstjenesten varer. Forsømmer nogen af disse, 2 Gange efter hinanden, Kirkegangen, maae, efter Sognecommissionens Bestemmelse, de samme Mulcter anvendes, som ved § 17 ere fastsatte, i Henseende til Skoleforsømmelser. Iøvrigt skal Skolelæreren anwise saa mange af dem Plads i Koret, som foruden Confirmationsbørnene, der kunne rummes; og han bør dertil især vælge dem, som have de bedste Stemmer, og kunne bedst holde Tonen i Sangen. Til Brug for Skolebørnene, bør Kirkepatronen forsyne Koret med de fornødne Bænke.

§ 20.

Naar Forældre eller Huusbonder undertiden maatte behøve et Barn om Søn- eller Helligdagene, for at have tilsyn i Huset, skal det være dem tilladt at beholde samme hjemme; dog saaledes, at det Barn, som har været hjemme den ene Søndag, kommer den næste i Kirken, hvormed Skolelæreren skal have behørigt Tilsyn.

§ 21.

Paa det at Skolegangen ikke skal afbrydes ved Ligfærd, Barnedaab eller Brudevielser, bør i alle de Districter, hvor Skolelærerne forrette Kirkesangerembedet, Liget være Klokken 11 ½ paa Kirkegaarden; og paa Søgnedage ovenmeldte Kirkeforretninger berammes til lige Tid.

Ved saadanne Lejligheder skal Læsningen i Skolen ophøre Kl. 11 om Formiddagen, og om Eftermiddagen først begynde Kl. 1½; hvilket Skolelæreren, Dagen i Forveien, har at tilkjendegive vedkommende Skolebørn.

4 de CAPITEL.

Om Undervisningen, og om Skolebørnenes offentlige Overhørelse, samt Udgang af Skolen.

§ 22.

Ved Børnenes Underviisning skal der i Almindelighed tages Hensyn til at danne dem til gode og retskafne Mennesker, i Overeensstemmelse med den evangelisk-christelige Lære; samt til at bibringe dem de Kundskaber og Færdigheder, der ere dem nødvendige for at blive nyttige Borgere i Staten.

I denne Henseende blive samtlige Skolelærere at meddele den af Os aller naadigst anordnede Instruction, som foreskriveer dem deres Pligter, og omhandler den Underviisningsmaade, de have at bruge; ligesom det og paaligger de vedkommende Skolecommissioner at vaage for, at denne Instruction nøjagtigen efterleves.

§ 23.

Der skal i Skolerne undervises i Religion, Skrivning og Regning, samt Læsning; ogsaa bør Skolelærerne veilede Børnene til ordentlig Sang.

Ved Læsningen skulle fornemmeligen saadanne Bøger benyttes, som kunne give Anledning til at danne Børnenes Sindelag, og som indeholde et kort Begreb om deres Fædrelands Historie og Geographie, samt meddele dem Kundskaber, der kunne tiene til Fordommes Udryddelse, og blive dem til Nytte i deres daglige Haandtering; og bør derved al Undervisning søges Lejlighed til passende Forstands-Øvelser for de Unge.

I de Skoler, hvor Lærere, der ved de af Os allernaadigst auctorserede Skolelærer-Seminarier have nydt Undervisning i Gymnastik eller paa anden Maade have erhvervet sig den Duelighed, som udfordres til deri at give Underviisning, ere ansatte, skulle Børnene veiledes af Skolelærerne til gymnastiske Øvelser, saasom Løbe-, Springe-, Klavre-, Svømme- og militaire Øvelser. Til disse Øvelser bør, naar den øvrige befalede Skoleundervisning er tilendebragt, anvendes, saavidt Veirliget tillader, een Time dagligen, saaledes at hver Klasse af Skolebørnene heri nyder ugentlig Undervisning i 3 Timer; dog at Børnene i øverste Klasse, efter den i § 13 indeholdte Bestemmelse, fra 1ste Junii indtil Høstferierne ikkun nyde denne Underviisning 2 Timer ugentligen; og bør iøvrigt til Svømmeøvelser, forsaavidt Leilighed dertil gives, efter Sognecommissionens paa de locale Omstændigheder grundede Bestemmelser, nogle Eftermiddage om Sommeren anvendes.

Ved enhver Skole bør, saavidt Omstændighederne tillade, anskaffes en Plads af 800 til 1200 Alen, som jævnes og, ved Belægning med Sand eller paa anden hensigtssvarende Maade, gøres skikket til

gymnastiske Øvelser; ogsaa bør de allernødvendigste Apparater til saadanne Øvelser, ved enhver Skole, hvor Gymnastik indføres, anskaffes efterhaanden paa Skolekassens Bekostning.

§ 24.

Til Skolens første eller nederste Classe høre alle smaae Børn, (dog intet Barn, som er yngre end 6 Aar), tilligemed de Børn, som endnu ikke have lært at læse tydeligt, og at skrive Tal og Bogstaver, samt ikke have gennemgaaet Luthers Catechismus og de vigtigste bibelske Historier. I den anden eller øverste Classe optages de, der have erhvervet forommeldte Kundskaber. Saafremt de imidlertid ere under 10 Aars Alder, overlades det til Skolecommissionens Skjønnende, hvorvidt de, denne unge Alder uagtet, maae optages eller ikke.

§ 25.

Børnene skulle 2de Gange om Aaret, nemlig i April og October Maaneder, i den for Sognet anordnede Skolecommissions Nærværelse, offentligen overhøres, og gjøre Rede for, hvad de have lært. Ved saadan offentlig Prøve, som bør afholdes paa den af Amtsskoledirectionen opgivne Maade, og i alle Skoler være fuldført forinden 1ste May og 1ste Novbr., skal det paaskjønnes, hvilke der i hver Classe have lært meest, og hvis fliid, Sæder og Opførsel have været de bedste; saavel som hvorvidt de, der ville udskrives af Skoleprotocollen, have erhvervet de fornødne Kundskaber, eller om de behøve endnu at forblive i Skolen. Lister over disse Examiners Udfald bør indsendes til Amtsskoledirectionen, tilligemed de øvrige befalede Beretninger.

Og maa intet Barn antages til Confirmation, førend Skolecommissionen, ved den afholdte Halvaars-Examen, har fundet, at det kan udskrives af Skolen; og intet Barns Skolegang ophøre, førend det har været til Confirmation, med mindre at Barnet er 13 Aar gammelt, og tillige ved de i denne § ommeldte offentlige Overhørelser befindes, at have de i § 23 befalede Kundskaber fuldkommen inde; i hvilket Tilfælde det, efter Commissionens Bestemmelse, fritages for den almindelige Skolegang, uagtet det, formedelst Alderen, endnu ikke kan antages til Confirmation; dog saaledes, at det, indtil Confirmationen, skal være pligtigt til at besøge Skolen 2de Dage maanedligen, for at repetere, hvad det har lært.

§ 26.

De Forældre, Værger eller Huusbonder, som, uden beviislig gyldig Grund, lade deres Børn eller Tyende udeblive fra de Overhørelser, som enten her ere befalede i § 25, eller af Biskoppen og Amtsprovsten anstilles paa disses aarlige Omrejse, skulle, efter Skolecommissionens Sigelse, bøde fra 2 Rbm. til 1 Rbdlr. S. V. for hvert Barn, som udebliver.

§ 27.

Ethvert Barn skal, forinden det ansees modent til at udskrives af Skolen kunne gjøre tilstrækkelig Rede for det, som efter § 23 skal læres i Skolerne. Ogsaa skal hvert Barn, som udskrives af skolen, meddeles af Sognets Skolecommission en Attest, saavel om de Kundskaber, det i Skolen har erhvervet sig, som om deres Opførsel under Skolegangen. Paa denne Attest, der skrives paa det stemplede Papir, der er foreskrevet for Skudsmaal, og som meddeles fattige Børn paa vedkommende Skolekasses Bekostning, skal anføres Vidnesbyrd fra vedkommende Sognepræst, om Barnets Flid og Forhold under Forberedelsen til

Confirmationen, samt de videre Skudsmaal, som bemeldte Person, af præster og Huusbønder, i Overensstemmelse med Lovgivningen, i Fremtiden skulde meddeles.

§ 28.

For den Ungdom, som har været til Confirmation, men desuagtet ønsker at blive ved med at søge Skolen, for der at øve sig videre i Skrivning eller Regning, eller tage del i anden nyttig Underviisning, skal der, efter Overlæg med Skolecommissionen, holdes Vinterskole 2de Gange om Ugen.

Til denne Underviisning bør anvendes een Time hver Gang, saaledes, at der gives een Time ugentlig til Mandspersonerne om Aftenen, og een Time til Pigerne om Dagen, alt efter Sognets Skolecommissions nærmere Bestemmelse.

5 te CAPITEL.

Om Skoledisciplinen.

§ 29.

Børnene skulle møde i Skolen til de bestemte Tider, reenligen og sømmeligen paaklædte; samt medbringe de Bøger, som de der bruge, saasom ABC-bogen, Luthers catachismus, Lærebogen i Religionen, Psalmebogen, eller hvilke andre Bøger, der i Fremtiden allernaadigst for dem maatte anordnes.

§ 30.

Naar Skolebørn ikke holdes reenlige, bør deres Forældre, Værger eller Husbønder, ifald disse befindes at have Skyld deri, betale Mulct af 4 til 8 Rbsk. S.V., efter Skolecommissionens Sigelse, for hver Gang de i denne Henseende befindes i Brøde.

§ 31.

Børnene skulle vise Skolelæreren Ærbødighed og Lydighed, og nøie rette sig efter de Forskrifter han maatte give i Henseende til god Ordens Vedligeholdelse i Skolen.

§ 32.

Alle haarde Straffe-Instrumenter i Skolerne skulle afskaffes, og ingen Mishandling mod Børnene finde Sted. Men naar et Barn begaar nogen Feil, da bør Skolelæreren søge at rette det ved Formaning; og, naar disse ikke frugte, straffes Barnet saaledes, som i Instructionen for Skolelærerne bestemmes.

Skulde nogen Skolelærer forsee sig ved at bruge haard og vilkaarlig Adfærd mod et Barn, da have dets Forældre, Værge eller Huusbond, i dette som i alle Tilfælde, hvor de maatte finde sig beføiede til Anke over Skolelæreren, at henvende sig til Sognets Skolecommision, som, efter at have undersøgt Klagens Rigtighed, vorder straffet med Irettesættelse, Mulct, eller Afsættelse efter Omstændighederne.

§ 33.

De Børn, som udmærke sig ved god Opførsel og Flid, skulle af Skolelæreren, ved passende Midler, opmuntres, i Overensstemmelse med det som desangaaende i Instruction for Skolelærerne er anordnet.

6 te CAPITEL.

Om Tilsynet med Skolevæsenet

§. 34.

Opsynet over et Amts Skolevæsen paa Landet paaligger Amtsskoledirectionen. Denne skal bestaae af Amtmanden og Amtsprovsten; men ere 2de Amtsprovster i eet Amt beskikkede, udgiøre hver af disse for sit District med Amtmanden en Skoledirection.

§. 35.

Hver Skoledirection skal samles paa Amtmandens Boepæl een Gang hvert Fierdingaar, med mindre indtrufne Omstændigheder oftere maatte gjøre dens Samling fornøden. I disse Samlinger skulle alle de Sager foredrages og afhandles, som ere henlagte til bemeldte Directions Beslutning eller endelige Afgiørelse.

§. 36.

Det nærmeste Tilsyn med Almueskolevæsenet bør paaligge Skolecommissionerne, hver i sit Sogn. Disse Commissioner skulle bestaae af Sognepræsten, der have Forsædet, og samtlige Skolepatroner i Sognet samt af een eller to Skoleforstandere.

§. 37

Skolepatronerne ere de, som eie 32 Tønder Hartkorn, frit eller ufrit i Skoledistrictet, eller derover, naar de tillige bekiende dem til den protestantisk-christelige Religion. Er ingen saadan Skolepatron i Districtet, eller Skolepatronen boer udenfor Sognet og selv ønsker at fritages for Skolepatronatets Forretninger, da bør Amtsskoledirectionen efter indhentet Oplysning udnævne en saadan Mand, helst af Sognets Grundeiere, som maae formodes bedst at kunne medvirke til Skolecommissionens Øiemed, til at indtræde i samme som Skolepatron.

De saaledes beskikkede Skolepatroner skulle vedblive i det mindste i 2 Aar.

§. 38.

Skoleforstanderne skulle vælges af Amtsskoledirectionen blandt de hæderligste Bønder i Sognet. De vedblive dette Ombud i det mindste i 2 Aar.

§. 39.

Sognenes Skolecommissairer skulle, hver i sin Kreds, vaage for alt det, som kan have Indflydelse paa Skolevæsenets Bedste og Fremme, efter den Veiledning, som de dem foreskrevne Regler give.

§. 40.

Dersom nogen troer sig beføiet til at klage over en eller anden af Soggenes Skolecommissioner, bør han andrage saadant for Amtsskoledirectionen.

Finder denne, at Commissionen eller noget Medlem af samme forsætlig har tilsidesat sine Pligter, skal den være bemyndiget til at dictere den Paagiendende en Mulct indtil 10 Rbdlr. S. V.; og ifald Forseelsen er grov eller gjentages, at fordoble Mulcten; men skeer det oftere, da skal den indberette Sagen til Vort Danske Cancellie, paa det at de Skyldige kunne blive tiltalte ved Retten og der dømte, til fortient Straf.

Iøvrigt skulle de Kiendelser, som Amtsskoledirectionen har Ret til at afgive, være inappellable, naar de ikke angaae mere end 10 Rbdlr. S. V. Beløb; men dersom Gienstanden er større, bør Sagen, saafremt de Paagiendende begierer det, andrages for Vort Danske Cancellie til videre Resolution.

§. 41.

Grevskaberne og Friherskaberne høre ogsaa i Henseende til deres Skolevæsen under Amternes Skoledirectioner; dog skulle Greverne og Friherrerne være berettigede at tiltræde Directionerne for det eller de Amter, hvori deres Lehne ere beliggende.

§. 42.

Biskopperne skulle fremdeles have nøie Tilsyn med samtlige Skoler i de dem anbetroede Stifter og være pligtige til at undersøge disses Tilstand, saavel ved deres Visitatser som ved enhver anden Leilighed. De skulle ogsaa være berettigede til fra Amtsskoledirectionerne og tillige igiennem disse fra Soggenes Skolecommissioner at indhente alle de Efterretninger, som i Anledning heraf maatte ansees fornødne.

Iøvrigt bør de vaage over, at Skolevæsenet i Overeensstemmelse med disse Vore allernaadigste Forskrifter fremmes, og at mødende Hindringer efter Muelighed ryddes af Veien. Saa skulle de og paa deres Visitatser overhøre Ungdommen, og til Vort Danske Cancellie indsende deres Beretninger om, hvorledes de have befundet enhver Skoles Ungdom underviist.

§. 43.

Bestyrelsen af det hele Almueskolevæsen i Vort Rige Danmark forbliver under Vort Danske Cancellie, som aarligen har at forelægge Os en Udsigt om sammes Tilstand.

7de CAPITEL:

Om Skolelærernes Beskikkelse.

§ 44,

Ingen maae antages til Skolelærer, med mindre han besidder de fornødne Egenskaber til vel at forestaae et saadant Embede, og allerede er indtraadt i sit 21de Aar. Til den ende bør enhver, som ønsker at blive Skolelærer, for Vedkommende med paalidelige Attester, godtgjøre sin Alder, sin Duelighed og sit gode Forhold.

§ 45.

Naar et Skolelærer Embede vorder ledigt, bør den, som dertil er Kaldsberettiget, uopholdeligen anmelde Vacancen for de i Stiftet værende af Os allernaadigst autoricerede Skolelærer-Seminarier Forstandere, og meddele disse en nøjagtig Beretning om Embedets Beskaffenhed og Indkomster. Enhver af bemeldte Forstandere har da strax paa saadan Anmeldelse, at underrette Vedkommende om alle, der fra Seminariet dimitterede Seminarister, som paa den Tid ere tjenstledige, samt om de Vidnesbyrd, der bleve disse tilkiendte ved deres Udgang af Lærestalten; og blandt disse saaledes opgivne Seminarister, paaligger det den Kaldsberettigede at udvælge en, til at ansættes i det ledige Embede. Undtagelse herfra kan allene finde Sted til Fordel for en Andetsteds beskikket Skolelærer, saafremt denne enten er oplært paa et af Os allernaadigst autoriseret Seminarium, eller, efterat være beskikket til Skolelærer, har nydt Undervisning ved en af de Præster, som det af Vort Danske Cancellie er overdraget at give allerede ansatte Skolelærere en bedre Dannelse; dog bør han, ved afholdt Examen, være duelig befunden, og om sit Forhold som Skolelærer, have fordeelagtigt Vidnesbyrd fra vedkommende Sogns Skolecommission.

§ 47.

Enhver der attraaer at beskikkes til Skolelærer paa Landet, men dog ikke har nydt Undervisning ved noget af Os allernaadigst auctoriseret Skolelærer-Seminarium, bør i det mindste

- a) kunne læse tydeligt og med Færdighed i en saadan Tone, som viser, at han forstaaer hvad han læser, og som kan vedligeholde Opmærksomheden;
- b) kunne fornuftigt og med egne Ord, forklare Luthers Catechismus og Lærebogen i Religionen.
- c) forstaae at regne vel de 4 Specier og regula de tri;
- d) skrive en reen og læselig haand;
- e) skrive sit Modersmaal grammaticalsk; og
- f) synge de almindeligste Psalmer rigtigt og i reen Tone; hvilket sidste især skal fordres af dem, der tillige beskikkes til Kirkesangere.

§ 49.

I ethvert Skoledistrict skulle følgende være berettigede til at kalde Skolelærere, nemlig:

- a) De, der have funderet eller herefter fundere Skoler, som de selv underholde, og hvor de lønne Skolelærere, uden at de øvrige Hartkorns-Ejere eller Brugere bidrage noget dertil.
- b) De, som have bygget eller herefter bygge anordningsmæssige Skoler, der baade indeholde beqemt Rum for Ungdommen og beleilig Bolig for Skolelæreren.
- c) De Lodseiere, som ene eie det, Districtet underlagte Hartkorn, eller som eie i det mindste 32 Tønder Hartkorn i samme.
- d) I de Districter, hvor der ere forskellige Lodseiere, skulle de, som eie over 32 Tønder Hartkorn, anses som Skolepatroner, og have Ret til at kalde een Gang for hver 32 Tønder Hartkorn; saa at dersom nogen har to, tre eller flere Gange saa meget Hartkorn, da maa han derfor kalde lige saa mange Gange, som han har

32 Tønder Hartkorn. Derefter kalder den største Lodseier næst efter ham, og saaledes fremdeles. Men i det District, som tilhører flere Lodseiere, af hvilke ikke hver eier saameget som 32 Tønder Hartkorn, skal Amtsskoledirectionen kalde, i Forhold til alt det Hartkorn, som tilhører de mindste Lodseiere, nemlig een Gang for hver 32 Tønder Hartkorn.

§ 52.

Paa det at Udgifter til nye Skolelæreres Løn saameget muelig kunne spares, skal enhver Degn, i Overensstemmelse med, hvad Forordningen af 23de Jan. 1739 er befaleet, være pligtig at modtage den Skole, som anvises ham i hans Sogn. Men findes han uskikket til at lære Ungdommen, da bør han lade Skolen forsyne ved en Substitut, som, efter foregaaende Prøve af Amtsprovsten, dertil ansees duelig. Vægrer Degnen sig for at opfylde denne Pligt, bør en dygtig Skolelærer, paa hans Bekostning, antages af Vedkommende, og han selv, efter Foranstaltning af Amtsskoledirectionen, tiltales til at have sit Degne-Embede forbrudt.

8de CAPITEL.

Om Skolernes Bygning og Vedligeholdelse, samt om Skolelærerens Lønning.

§ 52.

Skolestuen bør være rummelig og af en, med Skolebørnenes Antal passende, Størrelse. Skolelæreren bør desuden have enstændigt Huusrum for sig og Familie, samt den fornødne Leilighed til 2 Køer og 6 Faar, saa og til at bevare sit Foder og Brændsel, samt den ham tillagte Jords Avling.

Skolestuen bør i det mindste være 4 Alen høj fra Gulvet til Bielkerne. Taget, Dørre og Vinduer bør være tætte, og de sidste saaledes indrettede, at de kunne lukkes op. Gulvet bør være enten af Brædder, eller Muursteen satte paa Kant. Grunden, paa hvilken Gulvet lægges, bør være opfyldt med Grus, eller strid Sand, indtil 1/2 Alens Hæide over den udvendige Jords Overflade.

Ved Skolebygningen skal, saavidt Omstændighederne tillade, anskaffes en Haugeplads, af 1/2 Skieppe Lands Størrelse, til brug for Skolelæreren.

§ 53.

Foruden de fornødne Indretninger af Borde, Bænke og Boghylder, skal, ved hver Skole, anskaffes en stor malet Trætavle af 2 Alens Høide og 2 1/2 Alens Bredde, hvilken skal ophænges ved Siden af Skolelærerens Plads. Saa skal der og, til Skolelæreren selv, indrettes en saadan Forhøjning, at et Bord og en Stol kunne staae derpaa.

§ 54.

Det skal især paaligge Skolepatronerne, eller dem, som efter § 37 træde i disses Sted, at drage Omsorg for Skolernes Bygning og Vedligeholdelse, efter de Regler, som ere foreskrevne Sognenes Skolecommissioner. De Materialer, som dertil behøves, ere de gaardbrugende Beboere pligtige at tilføre. Disse bør tillige forsvarligen vedligeholde Hegnet omkring Skolens Gaard, Hauge og Jordlod. Huusmændene og Indsidderne

i Skoledistrictet bør derimod, efter rigtig Omgang, forrette alt Haandlanger-Arbejde ved Skolens Opbyggelse og Vedligeholdelse.

§ 55.

Enhver Skolelærer bør nyde

a) som Lønning, efter Amtsskoledirectionens nærmere Forslag, (§ 3) 6 Tønder Rug og 10 Tønder Byg, der leveres ham in natura, samt 25 Tønder Byg, som betales efter hvert foregaaende Aars Capitelstaxt; dog maae det være Vort Danske Cancellie tilladt, efter Omstændighederne, at fastsætteen noget højere eller noget lavere Indtægt; og bør, i ethvert Forslag til disse Lønninger, opgives efter en rimelig Beregning, hvad de nærværende Indtægtskilder, saasom: Degnetrave, Offer og Accidentser, m. v. beløbe sig til, hvilket, for Fremtiden skal tiene til Regel saaledes, at ikkun det manglende bliver at ligne paa Sogdenes Beboere (§ 56). Disse Bestemmelser skulle dog ikkun bringes til Udførelse paa de Steder, hvor Degnekaldene ere ledige, eller efterhaanden som de blive det.

b) Som Brændsel, til hans og Skolens Fornødenhed, 6 Favne Bøgebrænde aarligen, eller saameget af andet Brændsel eller Tørv, som Amtsskoledirectionen finder at være af lige Værdie dermed. Dette Brændsel skulle vedkommende Jordegodseiere eller Selveiere udrede, i Forhold til det Hartkorn, som er underlagt Skoledistrictet; og Bønderne i samme skulle være pligtige RTørvene at skjære, skrue og hjemføre, samt Brændet at skove og hjemføre til Skolen. Valget mellem Bøgebrænde og andet Brændsel eller Tørv tilkommer Yderne.

De Arvefæstere, som, efter deres Arvefæstebreve, kunne pantsætte og bortsælge deres Gaarde, bør deltage, i Forhold til deres Hartkorn, i Brændsels Udredning til Skolelærere.

Naar Jordegodsejere, paa egen Bekostning, have opbygget, eller herefter opbygge, anordningsmæssige Skoler, og vedligeholde disse uden nogen Udgift for Districternes Beboere, maae det være tilladt, at Værdien af det Brændsel, som af dem skal leveres til bemeldte Skoler, lignedes paa Skoledistricternes Beboere efter den i § 56 indeholdte Bestemmelse.

c) Af Foder til Kreaturer bør Skolelæreren nyde: 4 Læs Høe, hvert til 32 Lispund, og 8 Læs Halm, hvert til 24 Lispund; hvilket ligeledes af de Ydende tilføres ham.

d) I Henseende til den Jord, som tilkommer Skolelæreren, blive Placaterne af 25de Novbr. 1801 og 18de April 1804 at følge.

§ 56.

Alle Udgifter, som efter approberet Plan udfordres til Skolebygningens Opbyggelse, Forbedring og Vedligeholdelse, samt til de øvrige ved Skolerne befalede Indretninger, saavelsom til Skolelærernes Lønning, bør for ethvert Sogn, eller, efter Omstændighederne, for ethvert Pastorat, udredes af samtlige dets Beboere, paa lige Maade, som for Udgifterne til Fattigvæsenet, ved allernaadigst approberet Reglement af 5te Julii 1803 § 35, er fastsat, nemlig ved Ligning efter Beboernes Hartkorn, deres Formues Tilstand eller deres Leilighed.

§ 57.

De Sogne, som maatte ønske saadant, kunne, af de offentlige Stiftelsers Midler, forvente sig Laan til den anordningsmæssige Jords Indkjøb for Skolelærere, naar den ikke paa anden Maade kan erholdes, end ved Kiøb; saavel som ogsaa til de fornødne nye Skolers Opførelse, eller til de nuværende Skolers anordningsmæssige Udvidelse og Forbedring. Hvilke Laan, med Renter blive at betale i en efter Omstændighederne fastsat Tid.

§ 58.

De Bidrag, enhver af Sognets Beboere, ifølge den approberede Ligning, er pligtig at erlægge til Skolen eller dens Lærer, bør udredes til den ved Reparationen bestemmende Tid. I andet Fald inddrives de ved Udpantning efter Amtmandens Foranstaltning.

§ 59.

Skulle et Sogn befindes saa fattigt, at det ikke formaaer at afholde alle forommeldte Udgifter, bør saadant af Amtsskoledirectionen indberettes til Vort Danske Cancellie, som er bemyndiget til at skaffe Sognet Understøttelse, ved Ligning paa Amtet blandt de øvrige offentlige Udgifter.

§ 61.

Paa det at Skolelærerens Løn, uden altfor stor Byrde for Landboerne, kan forbedres, blive, naar de nuværende Degne afgaae, Degne-Indkomsterne herefter at fordele imellem Skolelærerne i Sognet, saaledes, at enhver nyder Degne-Indkomsterne for hans Skoledistrict; dog under de Vilkaar, som i Skolelærerens Instruktion bestemmes.

Dersom der ere flere Skolelærere i eet Sogn, skal den af dem, som Sognets Skolecommission finder bedst skikket til at være Kirkesanger, beskikkes dertil, og derfor nyde 10 Rbdlr. S.V. mere, end hvad ham ellers som Skolelærer, kunne tilkomme.

§ 62.

Skolelærer-Enker kunne tillægges i Pension af deres afdøde Mands Embeder, indtil 1/8 Deel af samme faste Indkomster, efter Vort Danske Cancellies nærmere Bestemmelse i hvert enkelt Tilfælde.

§ 63.

Der skal, i ethvert Amt, oprettes en Hjelpekasse for Skolelærere i Amtet, hvis Bestemmelse skal være: 1) at forskaffe gamle afgaaede Skolelærere, saavel som Skolelæreres Enker, forhøjet Pension, i Forhold til deres Trang; om mueligt ogsaa Huuslye og Brændsel. 2) Ved overordentlige Til Indtægt for saadanne Hjelpekasser skal af hver Kirkesanger og Skolelærer i Amtet, som har tiltraadt de fulde, for ham ved denne Anordning fastsatte Indkomster, ydes aarlig een Tønde Bygs Værdie efter hvert foregaaende Aars Capitelstaxt; samt af hvert Sogns Skolekasse svares 1 Rbdlr. S.V. aarligen. Saa skulle og de Degneboliger og tilliggende Jorder, som ikke behøves til de nye Skoler, sælges eller bortleies til Fordel for de nævnte Hjelpekasser; dog at den sidste Degn, samt hans Enke og Arvinger, forlods erholde, hvad dem tilkommer efter Recept af 8de May 1751, i Tilfælde af at Boligen har været kiøbt; og, dersom denne har været lovligen pantsat, bør den laante Capital, med Renter, iligemaade først til Vedkommende udredes.

§ 64.

Ved Kirkesangers og Skolelærers Afgang fra Embedet, blive Indkomsterne at dele imellem ham, Enke eller Arvinger, og den tiltrædende Kirkesanger og Skolelærer, saaledes:

- a) Af den i § 55 Litr. a, ommeldte Lønning, bør den Fratrædende, hans Enke eller Arvinger, nyde saa mange $1/12$ Dele, som han har tient Maaneder i det løbende Aar, beregnet fra Nytaar til Nytaar.
- b) Samme Grundsætning bør følges, i Henseende til de i § 61 bestemte særdeles Indkomster for Kirkesanger-Embedet, og Producterne af den, i § 55 Litr. d, benævnte Jordlod; dog at i dette sidste Tilfælde, Omkostningerne paa Jordens Dyrkning, Besaaning og Indhøstning forlods godtgøres efter uvillige Mænds Skiøn.
- c) Af, det i § 55 Litr. b, bestemte Brændsel, beregnes de $2/3$ dele paa Vintermaanederne, nemlig fra November til April Maanedes Udgang, og den øvrige $1/3$ Deel til de andre Maaneder i Aaret; og Aaret bør, i denne Henseende, regnes fra 1ste Novbr. til 1ste Novbr. Den afgaaende Skolelærer, hans Enke eller Arvinger, nyde deraf den forholdsmæssige Andeel for saa mange Maaneder, som han har tielt, af det løbende Aar. Det øvrige, for Aaret leverede, Brændsel bør afgives til hans Eftermand i Embedet.

Den fratrædende Skolelærer, hans Enke eller Arvinger, skulle beholde Indkomsterne til Udgangen af den Maaned, i hvilken Vacance indtræffer, og være berettigede til at beboe Skolebygningen, indtil Eftermanden er kaldet. Det paaligger Sognecommissionen, saavidt mueligt, at drage Omsorg for, at afdøde Skolelæreres Enker kunne erholde passende Bolig, naar de udflytte fra Skolebygningen.